

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МОВНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

КОМПЛЕКС ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ПИСЕМНОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Т. П. Василенко

Київський національний лінгвістичний університет

У статті розглядається комплекс вправ для формування англomовної лексичної компетенції у писемному перекладі. Даються визначення, докладна характеристика, приклади комплексу вправ для формування англomовної лексичної перекладацької компетенції у майбутніх перекладачів на матеріалі публіцистичних текстів.

Ключові слова: англomовна лексична перекладацька компетенція, писемний переклад, комплекс вправ, майбутні перекладачі.

T. P. Vasilenko. Комплекс упражнений для формирования у будущих переводчиков англоязычной лексической компетенции в письменном переводе. В статье рассматривается комплекс упражнений по формированию англоязычной лексической компетенции в письменном переводе. Даются определение, подробная характеристика, примеры комплекса упражнений для формирования англоязычной переводческой компетенции у будущих переводчиков на материале публицистических текстов.

Ключевые слова: англоязычная переводческая компетенция в письменном переводе, письменный перевод, комплекс упражнений, будущие переводчики.

T. Vasilenko. The Complex of Exercises on the Formation of the English Lexical Competence of Future Translators in the Written Translation. In the article the complex of exercises on the formation of the English lexical competence in the written translation is studied. The definition, the detailed description and the examples of the complex of exercises aimed at the formation of the English lexical competence in the written translation are given.

Key words: the English lexical competence in the written translation, the written translation, the complex of exercises, future translators.

Відповідно до “Проекту національної стратегії розвитку освіти України на 2012 – 2021 роки” на сучасному етапі перед вищою освітою стоять важливі завдання, зумовлені необхідністю кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти, підготовки висококваліфікованих спеціалістів та перекладачів зокрема [10]. В такому контексті викладання англійської мови (АМ) має реалізовуватися на основі нового підходу, який би враховував академічні та професійні потреби майбутніх перекладачів, вимоги Типових програм з курсу перекладу та передбачав формування базових компетенцій, що складають основу професійної компетентності перекладача.

Програма з Практичного курсу перекладу (ПКП) [11] ставить за мету формування у студентів перекладацької компетенції (ПК), а поставлена задача, в свою чергу, передбачає розробку відповідних комплексів вправ. Варто зазначити, що проблема створення комплексу вправ з формування різних аспектів ПК висвітлена в працях багатьох науковців. Так, Т. В. Ганічева виділяє вправи для навчання усного послідовного перекладу та перекладу з аркуша: підготовчі, операційні, цілісні [2]; Л. К. Латишев виокремлює вправи для навчання перекладу: доперекладацькі, змішані, перекладацькі [6]; В. Н. Комісаров

розрізняє доперекладацькі та перекладацькі вправи для навчання писемного та усного перекладу [4]; Т. Д. Пасічник класифікує вправи для навчання писемного двостороннього перекладу комерційних листів: вправи на формування навичок і вмінь та вправи, націлені на вдосконалення вказаних вище умінь [9]; Л. М. Черноватий визначає вправи для навчання усного перекладу: операційні та цілісні [15]. Водночас питання формування англомовної лексичної компетенції у писемному перекладі (АЛКПП) та створення комплексу вправ не може вважатися достатньо вивченим у теоретичному плані та розробленим у практичному, що і зумовлює його *актуальність*.

Метою статті є аналіз теоретичних положень і вимог щодо складання комплексу вправ з формування АЛКПП та розгляд запропонованого нами комплексу вправ на матеріалі публіцистичних текстів з урахуванням специфіки нашого дослідження. Поставлена мета зумовлює виконання таких **завдань**:

- проаналізувати загальні вимоги до вправ, дати визначення поняття *вправи для формування АЛКПП та комплексу вправ для формування АЛКПП*;
- визначити види та типи вправ згідно з прийнятою у методиці навчання іноземних мов типологією для ефективного та цілеспрямованого формування АЛКПП у майбутніх перекладачів.

Керуючись визначенням поняття *вправи* у методиці навчання іноземних мов, посилаючись на тлумачення Е. Г. Азімова [1, с. 373] та сформульовані Н. К. Складенко [12] вимоги до вправ, під *вправою для формування АЛКПП* ми розуміємо *спеціально організоване в навчальних умовах виконання вмотивованих та професійно спрямованих, багаторазових взаємопов'язаних дій, операцій та/або діяльності, що виконуються зі збільшенням мовних лексичних та операційних перекладацьких труднощів, враховуючи послідовність становлення перекладацьких навичок і вмінь, спрямованих на їх формування у майбутніх перекладачів та набуття ними відповідних знань*.

Слідом за Н. К. Складенко [12] та Т. Д. Пасічник [9, с. 105], ми виділяємо обов'язкові фази *вправ для формування АЛКПП*, а саме: 1) завдання, що виступає стимулом до виконання певних дій/операцій; 2) зразок виконання у вигляді письмового перекладу, здійсненого перекладачем-викладачем; 3) виконання поставленого завдання (власне вправа); 4) контроль. У межах нашого дослідження ми передбачаємо у фазі зразка виконання аналіз і обговорення прикладу виконання. Фаза контролю передбачає обов'язкову перевірку, аналіз, обговорення виконаних студентами перекладів з наступним їх порівнянням з готовим перекладом, виконаним фахівцями, та редагування. Порівняння перекладу, що подається у ключі, є факультативним, а його редагування – обов'язковим. Контроль може здійснюватися як з боку викладача, так і у вигляді самоконтролю або взаємоконтролю.

Запропоновані нами вправи, об'єднані у комплекс, розроблені з урахування компонентного складу АЛКПП, а саме: комунікативної компетенції в двох мовах (англійська й українська мови), професійно-базової, мовно-лексичної, предметно-спеціальної, текстотворюючої, прагматичної, перекладацько-деонтологічної. Варто зазначити, що формування передбачених кожним компонентом АЛКПП знань, навичок і вмінь реалізовується окремо з поступовим переходом до їх інтегрованого формування. На нашу думку, лише збалансоване поєднання та комплексне функціонування кожного із названих компонентів АЛКПП може забезпечити досягнення необхідного рівня її сформованості у майбутніх перекладачів для здійснення писемного перекладу на високому професійному рівні.

Ми класифікуємо *типи вправ* з формування АЛКПП згідно з основними та додатковими критеріями (див. Табл. 1).

Таблиця 1

Типи вправ з формування АЛКПП

	<i>Критерій</i>	<i>Тип вправи</i>
Основні	спрямованість навчальних дій на видачу або прийом інформації	рецептивні; рецептивно-репродуктивні
	комунікативність	вмотивовані; комунікативні; умовно-комунікативні; некомунікативні
Додаткові	ступінь керованості	повністю керовані; частково керовані індивідуальні; фронтальні
	форма організації виконання	робота в групах; робота в парах; індивідуальна робота
	спосіб організації	індивідуальні; фронтальні
	участь рідної мови	одномовні; двомовні
	час виконання	нормовані у часі; ненормовані у часі
	використання довідкової літератури	з опорою; без опори
	характер виконання	письмові
	місце виконання	аудиторні; домашні

Коротко охарактеризуємо типи вправ для формування АЛКПП. За критерієм *спрямованості навчальних дій* на одержання або видачу інформації представлені різні типи вправ, а саме рецептивні (читання), рецептивно-репродуктивні (сприймання інформації з подальшим її репродукуванням – читання, письмовий переклад).

Згідно з критерієм *комунікативності* розроблений комплекс вправ містить такі вправи: вмотивовані вправи, скеровані на усвідомлене досягнення мети завдання та способів її реалізації; некомунікативні вправи, орієнтовані на актуалізацію фонових знань різного характеру: лінгвістичних, теоретичних, знань довідкових джерел; умовно-комунікативні вправи, побудовані на основі використання опору “Коментар перекладача” (КП), метою яких є стимулювання мовленнєвих дій студентів; комунікативні вправи містять вмотивовані завдання та передбачають наявність комунікативного наміру, адресата мовлення і ситуації.

За критерієм ступеня керованості тип вправи залежить від етапу навчання та реалізується шляхом *застосування КП*, під яким ми розуміємо *навчальний засіб, що містить крім лінгвістичних відомостей і перекладацьких рекомендацій фонову інформацію термінологічного, культурознавчого й історичного характеру для полегшення процесу перекладу. Метою КП є допомога студенту не тільки краще усвідомити шляхи реалізації поставлених завдань, а й надати необхідну інформацію для здійснення самого перекладу, рекомендувати необхідні й можливі перекладацькі дії, сприяти досягненню поставлених цілей.*

Ми вважаємо використання КП необхідним засобом на практичних заняттях з ПКП, структура та зміст якого змінюється залежно від етапу формування АЛКПП. Розглянемо приклад КП (див. Табл. 2).

Таблиця 2

Коментар перекладача

<i>Етап формування АЛКПП</i>	<i>Приклад</i>	<i>Характеристика КП</i>	<i>Translator's Commentary</i>
<p>Актуалізація знань: - лінгвістичних; - теоретичних; - фонових; - довідкової літератури</p>	<p><u>Nottinghamshire</u> is second to none for myths and legends</p>	<ul style="list-style-type: none"> - фонові інформація; - лінгвістичні відомості; - інструкції-пояснення; - прямі інструкції-посилання; - додаткові довідкові джерела з теми 	<p>Background Information Nottinghamshire is a county in the East Midlands of England.</p> <p>Linguistic Information Nottinghamshire /<u>nɒtɪŋəmʃər/</u> or /<u>nɒtɪŋəmʃɪər/</u> a proper noun.</p> <p>Translator's Recommendation Proper nouns ending in –shire are usually translated into Ukrainian by means of transliteration. Use transliteration and explanation doing translation.</p> <p>Useful References Look them through to be sure the Ukrainian variant you've chosen is the proper one (is the most frequently used and is familiar to the recipient). uk.wikipedia.org/wiki/Ноттінгемшир uk.wikipedia.org/wiki/Ноттінгем_Форе́ст www.mfa.gov.ua/mfa/ua//18912.htm</p>
<p>Формування навичок: - здійснювати транслітерацію; - користуватися довідковими ресурсами</p>	<p><u>Nottinghamshire</u> is second to none for myths and legends</p>	<ul style="list-style-type: none"> - фонові інформація; - лінгвістичні відомості; - інструкції-рекомендації; - посилання на довідкові джерела з теми 	<p>Background Information Nottinghamshire is a county in the East Midlands of England.</p> <p>Linguistic Information Nottinghamshire /<u>nɒtɪŋəmʃər/</u> or /<u>nɒtɪŋəmʃɪər/</u> a proper noun.</p> <p>Translator's Recommendation Proper nouns are usually rendered by means of transcription, transliteration and additional explanation. Choose the best option taking into consideration the word-formation and the translator's norm set.</p> <p>Useful References Look thoroughly through the given below sources. uk.wikipedia.org/wiki/Ноттінгемшир uk.wikipedia.org/wiki/Ноттінгем_Форе́ст www.mfa.gov.ua/mfa/ua//18912.htm http://vseslova.com.ua/word http://gazeta.ua/post/287430 Compare the Ukrainian equivalents found in the given above sources, choose the most frequently used. Performing translation, please, do not forget to give explanation if this proper name is not familiar to the recipient</p>

Продовження табл. 2

<p>Розвиток умінь:</p> <ul style="list-style-type: none"> - передавати власні назви при здійсненні перекладу; - користуватися довідковими ресурсами 	<p>Nottinghamshire is second to none for myths and legends</p>	<ul style="list-style-type: none"> - фонова інформація; - лінгвістичні відомості; - інструкції-рекомендації; - посилання на додаткові джерела 	<p>Background Information Nottinghamshire is a county in the East Midlands of England.</p> <p>Linguistic Information Nottinghamshire /nɒtɪŋəmʃər/ or /nɒtɪŋəmʃiər/ a proper noun.</p> <p>Translator's Recommendation Proper nouns are usually rendered by means of transcription, transliteration and additional explanation. Choose the appropriate way of rendering.</p> <p>Useful References Look thoroughly through the given below sources. uk.wikipedia.org/wiki/Ноттінгемшир uk.wikipedia.org/wiki/Ноттінгем_Форест www.mfa.gov.ua/mfa/ua//18912.htm http://vseslova.com.ua/word http://gazeta.ua/post/287430 Compare the Ukrainian equivalents found in the given above sources, choose the most frequently used. Translate the sentence from English into Ukrainian.</p>
<p>Удосконалення навичок і умінь:</p> <ul style="list-style-type: none"> - передавати власні назви при здійсненні перекладу; - користуватися довідковими ресурсами; - здійснювати самоконтроль. 	<p>Nottinghamshire is second to none for myths and legends</p>	<ul style="list-style-type: none"> - фонова інформація; - лінгвістичні відомості; - рекомендації; - посилання на додаткові джерела 	<p>Background Information Nottinghamshire is a county in the East Midlands of England.</p> <p>Linguistic Information Nottinghamshire /nɒtɪŋəmʃər/ or /nɒtɪŋəmʃiər/ a proper noun.</p> <p>Translator's Recommendation Proofreading your variant of the transliteration from English into Ukrainian, check if the meaning of the word in the source and target languages coincides, mind semantic, pragmatic, stylistic intention of the source variant and the target variant.</p> <p>Useful References Study the resources where this lexical unit is mentioned. uk.wikipedia.org/wiki/Ноттінгемшир uk.wikipedia.org/wiki/Ноттінгем_Форест www.mfa.gov.ua/mfa/ua//18912.htm http://vseslova.com.ua/word http://gazeta.ua/post/287430 http://www.pn.mk.ua/news/44646.html http://www.pn.mk.ua/news/44646.html www.macsanomat.com/.../5entsiklopediya gazeta.ua > Новини > Події > Ексклюзиви</p>

Як видно з табл. 2., КП є засобом, за допомогою якого ми пропонуємо організувати процес навчання, а саме: ступінь та характер керованості, які реалізуються шляхом набуття поступової автономії у прийнятті перекладацьких рішень.

За критерієм *форма організації* – індивідуальна робота, робота в парах, робота в групі (обговорення). Керуючись перекладацькими професійними реаліями, де перекладач працює самостійно, несучи повну відповідальність за свою роботу, в той же час завжди може порадитись з колегою в Інтернет-мережі, ми пропонуємо використовувати різні форми роботи: індивідуальну, роботу в парах та/або в міні-групі залежно від етапу навчання та завдання, поставленого перед перекладачем.

За критерієм *способу організації* ми виділяємо фронтальну та індивідуальну роботи, адже обговорення та обґрунтування перекладацьких рішень є невід'ємною частиною цього виду мовленнєвої діяльності, як на початковому етапі актуалізації знань, етапі використання певної перекладацької стратегії, так і на етапі редагування готового варіанта перекладеного тексту.

За критерієм *участь рідної мови* ми виділяємо одномовні та двомовні вправи. Це зумовлено тим фактом, що семантизація лексичних одиниць (ЛЮ), безеквівалентної лексики, неологізмів, прислів'їв та приказок здійснюється за участі як однієї мови, так і двох. Таким чином вправи можуть бути як одномовні, так і двомовні.

За критерієм *час виконання* – нормовані та ненормовані у часі вправи [9, с. 104]. В межах нашого дослідження пропонуємо на всіх аудиторних заняттях з ПКП виконувати нормовані в часі вправи задля створення природних професійних умов, в яких доводиться працювати письмовим перекладачам, а ненормованим у часі вправам надавати перевагу в самостійній роботі студентів.

За критерієм *використання довідкової літератури* ми виокремлюємо вправи з опорою та без неї [9, с. 104]. Зважаючи на той факт, що перекладач у реальних умовах, здійснюючи переклад у письмовій формі, завжди має можливість доступу до довідкової літератури, ми пропонуємо використовувати вправи без опори тільки на початкових етапах роботи, а саме актуалізації знань про довідкові ресурси. Ми вважаємо це обґрунтованим, адже таким чином ми готуємо майбутніх перекладачів до використання цих самих інформаційних довідників/джерел на наступних етапах роботи з формування АЛКПП.

За критерієм *характер виконання* – письмові вправи. Але варто зазначити, що хоча вправи спрямовані на формування навичок у перекладі, здійсненому письмово, під час виконання вправ у фазах наведення прикладів та контролю студентам також пропонується усні вправи за характером виконання.

За критерієм *місце виконання* – аудиторні та домашні вправи.

Охарактеризувавши типи вправ, перейдемо до опису *комплексу вправ* (див. Рис. 1), складниками якого є групи вправ, а кожна група вправ, в свою чергу, містить низку вправ, об'єднаних спільною метою формування і вдосконалення мовленнєвих навичок і формування на цій основі АЛКПП. Ми виділяємо чотири групи таких вправ для формування АЛКПП: 1) вправи для активізації знань, 2) вправи для формування навичок, 3) вправи для розвитку вмінь, 4) вправи для вдосконалення навичок і вмінь. У межах кожної з виділених груп ми виділяємо підгрупи:

G1 – вправи для актуалізації знань:

- 1.1. лінгвістичного характеру;
- 1.2. теоретичного характеру;
- 1.3. фонового характеру;
- 1.4. текстуального характеру;
- 1.5. довідкової літератури;

G2 – вправи для формування навичок:

- 2.1. знаходження еквівалентів значень ЛЮ повного збігу двох мовних культур;
- 2.2. знаходження еквівалентів значень ЛЮ відносного збігу мовних культур;
- 2.3. здійснення перекладу безеквівалентної лексики;

Г3 – вправи для розвитку вмінь:

- 3.1. передача смислу значень ЛО повного збігу двох мовних культур;
- 3.2. передача смислу значень ЛО відносного збігу мовних культур;
- 3.3. передача смислу безеквівалентної лексики;

Г4 – вправи для вдосконалення навичок і вмінь:

- 4.1. оцінювати еквівалентність виконаного перекладу ЛО та обґрунтування перекладацьких рішень;
- 4.2. усувати недоліки передачі смислу ЛО.

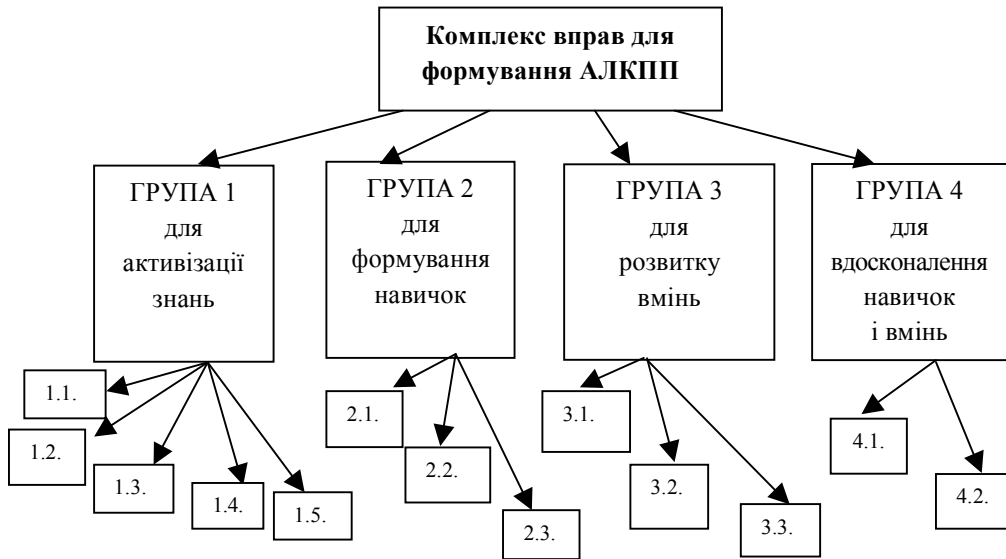

Рис.1 Комплекс вправ для формування АЛКПП

Докладно опишемо кожну із перерахованих вище груп вправ.

Перша група вправ націлена на активізацію знань студентів визначених програмою матеріалу [11], необхідного для підготовки до виконання вправ на формування навичок і вмінь. Обґрунтовуючи доречність використання вправ, спрямованих на активізацію знань, ми вважаємо, що виконання будь-якого завдання може бути полегшене завдяки попередній підготовці студента на початковій фазі формулювання проблеми або постановки мети, шляхом забезпечення більшого осмислення необхідних лінгвістичних елементів, застосування наявних знань і досвіду для виконання певних завдань. Завдяки цьому зменшується навантаження на майбутніх перекладачів під час виконання завдання та керування ним, увага студентів вивільняється для сприйняття змісту лексичних перекладацьких завдань, що виникають, і, як наслідок, збільшується імовірність успішного виконання завдання як у кількісному, так і в якісному плані [3, с. 158]. Ми пропонуємо вправи на активізацію таких знань: теоретичних з курсу ПКП, лінгвістичних, фонових знань, текстуальних та знань довідкової літератури. За типом ці вправи є умовно-комунікативні, рецептивно-продуктивні, виконуються у фронтальному режимі під безпосереднім контролем викладача. Під час виконання вправ цієї групи здійснюються такі операції з ЛО: аналіз, вибір, трансформації, підстановка, узагальнення. Вправи цієї групи мають аспектний характер (фонетичні, лексичні, граматичні, лексико-граматичні) [13, с. 75].

Наведемо приклади вправ, що ввійшли до описаного комплексу вправ.

Група 1. Підгрупа 1.1.

Вправа 1: репродуктивна умовно-комунікативна, частково керована, індивідуальна, двомовна, нормована у часі, без опори, письмова, аудиторна.

Мета: активізувати лексико-граматичні знання (ЛЮ – слова латинського походження, граматичні структури (ГС) – форма однини і множини ЛЮ латинського походження).

You are asked to translate the article including a number of Latin borrowings in singular and plural forms. In order not to make a mistake recollect the rules of the formation of the singular and plural forms of the nouns. Follow one of the sound translator's guidelines: divide the following nouns into two groups: singular and plural forms and then perform translation. Such translator's strategy will surely help you to avoid committing mistakes in conveying the meaning from a source language into a target one. The first element has been done for you.

Latin borrowings: criteria/criterion, curricula/curriculum, phenomenon/phenomena, medium/media, formulae/formula.

<i>Singular Form</i>	<i>Translation into Ukrainian</i>	<i>Plural Form</i>	<i>Translation into Ukrainian</i>
e.g. criterion	критерій	criteria	критерії

У межах нашого дослідження з формування АЛКПП ми рекомендуємо використовувати статті з періодичної британської преси як навчальний матеріал на всіх етапах роботи. Пропонуємо приклад використання публіцистичного тексту на етапі актуалізації знань.

Група 1. Підгрупа 1.1.

Вправа 2: рецептивно-репродуктивна, комунікативна, частково керована, індивідуальна, одномовна (англійська мова), нормована у часі, без опори, аудиторна.

Мета: активізувати лексико-граматичні знання для здійснення писемного перекладу.

You are doing a press review for the TV programme "News". Read the article from the British newspaper "The Guardian" "Game Transfer Phenomena and the Problem of Perception" and define the problem it highlights. Using the translator's commentary translate sentences given in bold into Ukrainian taking into consideration the singular or plural form of the Latin borrowings.

Article

'Game Transfer Phenomena' and the Problem of Perception

Nottingham Trent University has revealed some early research into what it calls Game Transfer Phenomena – the habit of taking game experiences into the real world. Predictably, tabloid reports have been rather sensationalist.

"Gamers can't tell real-world from fantasy," screamed the headline in the Metro on Wednesday morning. Dr Mark Griffiths, who heads up Nottingham Trent University's International Gaming Research Unit, must have slumped back in his chair with incredulous horror when he read that.

William knew it was a common phenomenon – he'd experienced it himself playing Tetris – but it hadn't been named or categorised. So the department came up with a term – Game Transfer Phenomenon – and started looking into it. The resulting report has just been published in the International Journal of Cyber Behaviour, Psychology and Learning [17].

Translator's Commentary

Background Information

Game transfer phenomenon (GTP) – is a modern term applied to people who devote sufficient time and attention to an activity that it begins to overshadow their mental activity. The International Journal of Cyber Behaviour, Psychology and Learning (IJCPL) – is a scientific journal offering a multi-disciplinary approach to identify learners' online behavior based on the theories in human psychology, biology, brain research, human cognition, motivation theory.

Linguistic Information

tabloid [ˈtæblɔɪd] n. малоформатна газета зі стиснутим текстом, великою кількістю ілюстрацій, помітних заголовків; жовта преса
tell smth from smth. v. відрізнати, розрізнати
slum back v. впасти
come up with – phr. v. пропонувати план чи ідею

Translator's Recommendation

The strategy of translation of newly coined words, neologisms, is based on the following algorithm: contextual analysis, both linguistic and extralinguistic, after which it becomes possible to choose correctly the corresponding equivalent in the target language; studying of the references in the target language belonging to the same topic.

Useful References

Look thoroughly through the given below sources:

www.refine.org.ua Культура/ явище геймера

uk.wikipedia.org/wiki/Країна_ігор

raizer-raptor.ru/.../shho-mozhe-vivesti-z-dushevnoi-rivnovagi.html

Зацний Ю. А. Інновації у словниковому складі англійської мови початку XXI століття: англо-український словник. Словник. Вінниця : Нова Книга, 2008. – 360 с.

Таким чином, на першому етапі формування АЛКПП ми пропонуємо активізувати знання, необхідні для здійснення писемного перекладу лексичних одиниць з англійської на українську мову.

Відповідно до В.Н.Комісарова, перекладацькі навички й уміння можуть розвиватися у процесі перекладу зв'язного тексту [5, с. 356]. Однак переклад будь-якого тексту передбачає подолання багатьох перекладацьких труднощів, і неймовірно важко знайти текст, в якому одна перекладацька проблема переважала чи хоча б траплялася доволі часто. Саме спеціально дібрані фрагменти публіцистичних текстів подані з КП, а вправи, побудовані на їх основі, дають можливість зосередити увагу майбутніх перекладачів на способах вирішення певних перекладацьких завдань, пов'язаних із знаходженням еквівалентів ЛО мови оригіналу в мові перекладу. В цьому разі комплекс вправ, побудований на текстовому навчальному матеріалі, дає змогу активізувати знання, докладно вивчити способи подолання перекладацьких труднощів, автоматизувати технічні прийоми перекладу, що в свою чергу дає змогу говорити про основу для подальшого вдосконалення вмінь АЛКПП.

Слідом за О. І. Чердніченко [14], провідний прийом, який ми пропонуємо використовувати для формування АЛКПП, є читання, зокрема вивчаюче. Оскільки читання та письмо як види мовленнєвої діяльності є невід'ємними складовими перекладацької компетенції (ПК) та АЛКПП зокрема, адже АЛКПП базується на двох ключових навичках: рецептивній, а саме здатності індивіда адекватно розпізнавати/розуміти в процесі читання англійські ЛО, та репродуктивній навичці – знаходити їм українські еквіваленти у письмовій формі.

Ми рекомендуємо використовувати вивчаюче читання, основною метою якого є формування у студентів уміння докладно розуміти інформацію, смислову структуру тексту-оригіналу та встановлювати смислові зв'язки між окремими його частинами задля здійснення повного

еквівалентного перекладу ЛО спочатку на фразовому, а згодом на фразово-абзацному рівнях. На всіх етапах роботи з ЛО та текстом ми пропонуємо використання КП, який додається до тексту.

Крім того, слідом за Н. О. Чігаліною, ми вважаємо за доцільне застосовувати контекстуальні вправи. Вони допомагають подолати лексичні, граматичні та стилістичні труднощі у комплексі, передбачаючи виконання паралельної роботи зі спеціальними вправами, спрямованими на подолання певних перекладацьких труднощів [8, с. 58].

Друга група вправ для формування навичок АЛКПП побудована на основі теорії закономірних збігів Я. І. Рецкера. Відповідно до цієї теорії деякі прийоми логіко-семантичного порядку в процесі здійснення перекладу повторюються. Існує три категорії збігів між одиницями тексту оригіналу та тексту перекладу, а саме: еквіваленти повного збігу значень в обох мовних традиціях, варіативні та контекстуальні збіги, всі види перекладацьких трансформацій. Теорія Я. І. Рецкера пояснює основні прийоми роботи перекладача: стимулює вивчення еквівалентів, обсягу значень слів і словосполучень, демонструє значення контексту і підказує найбільш перспективні лексичні трансформації, до яких може вдатися перекладач для пошуку еквівалентів тексту оригіналу та тексту перекладу [8, с. 25–26].

Теорія закономірних збігів розвинута Л. К. Латишевим [7], який пропонує навчати, ускладнюючи алгоритм підстановок з перекладу, починаючи з повних словникових збігів значень, відносних словникових збігів значень, підстановки ЛО, значення яких повністю не збігаються або виходять за межі семантичного поля, підстановки ЛО мовних систем, значення яких повністю не збігаються.

Вивчивши роботи вказаних вище науковців, ми вважаємо, що мають бути сформовані такі лексичні перекладацькі навички: знаходження еквівалентів значень ЛО повного збігу двох мовних культур, знаходження еквівалентів значень ЛО відносного збігу двох мовних культур, переклад безеквівалентних ЛО (формування вмінь виконувати транслітерацію, калькування, описовий переклад, наближений переклад, генералізацію), та відповідно пропонуємо вправи для їх формування:

- вправи для формування навичок знаходження еквівалентів значень ЛО повного збігу двох мовних культур;
- вправи для формування навичок знаходження еквівалентів значень ЛО відносного збігу двох мовних культур;
- вправи для формування навичок перекладу безеквівалентних ЛО (формування вмінь виконувати транслітерацію, калькування, описовий переклад, наближений переклад, генералізацію).

З метою формування вищезазначених навичок нами була розроблена група вправ №2. Пропонуємо декілька прикладів вправ цієї групи.

Група 2. Підгрупа 2.3.

Вправа 1: рецептивно-репродуктивна, комунікативна, частково керована, індивідуальна, двомовна, нормована у часі, без опори, аудиторна.

Мета: формування навичок виконувати переклад безеквівалентних ЛО (ідіом).

You are asked to translate the official document, performing translation you come across an unknown idiomatic expression. Read the information about the origin of the idiom “to beat around the bush” taken from Max Cryer’s “Who Said That First? The Curious Origins of Common Words and Phrases”. First try to explain its meaning and secondly to find the Ukrainian equivalent. Please, remember the golden rule of translation “Do not force an idiom into translation!”

Medieval man may not have had the thrill of flinging, but they had a worthy counterpart, the challenging sport of batfowling. A rare nocturnal sport, batfowling consisted of going into the forest or shrub-laden area and beating birds senseless with a bat. Batfowlers sought sleeping birds for the prey, but being true sportsmen, they didn't want to kill a defenseless bird. So before whacking it with the bat, they were kind enough to wake the bird up first, by stunning it with a harsh light, rendering the bird blind and temporarily helpless. "Sensitive" batfowlers caught the birds in nets. Sometimes though the birds proved to be uncooperative, selfishly sleeping in bushes where they were invisible, instead of marching forward and offering themselves as ritual sacrifices. So batfowlers engaged servants or boys, known as beaters, to literally beat adjacent bushes to rouse flocks of sleeping birds. As the stunned birds awakened and fled in panic, they would be attracted to the torch or lantern and be socked into unconsciousness by the batfowler. Although today a person who beats around the bush might not have any violence in mind, he similarly conceals or avoids the real thing that concerns him. While he may pretend to be interested in the bush, he might be more interested in the bird, or worm, lurking inside [18].

Група 2. Підгрупа 2.3.

Вправа 2: рецептивно-репродуктивна, комунікативна, частково керована, індивідуальна, двомовна, нормована у часі, без опори, аудиторна.

Мета: формування навичок виконувати переклад безеквівалентних ЛО (ідіом).

Most of dictionaries give examples of the usage of lexical units. Study the examples provided and translate them from English into Ukrainian, using "Translator's Commentary".

Sentences for translation:

1. Don't beat around the bush! Tell me, please, what exactly you want.
2. Let's not beat around the bush anymore. You'd better do this task over.
3. You know why you're here, of course, so we needn't beat about the bush.
4. Under the circumstances it was better to beat around the bush.
5. And then without beating around the bush, she said, "How much is there for me?"

Translator's Commentary

Linguistic Information

Meaning: avoid or delay talking about something unpleasant or embarrassing. If you beat around the bush, you don't say something directly to someone because you are worried about his/her reaction and don't want to upset him/her.

Translator's Recommendation

Do not translate constituent parts of idiomatic expressions separately since the meaning is not made up by the sum of meanings of the component parts. Use translator's resources, specialized dictionaries, to do it well. Remember "Do not force an idiom into translation!"

Useful References

<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/>

<http://www.cambridge.org/us/esl/catalog/subject/project/item405031/Cambridge-Idioms-Dictionary>

Удовиченко Г. М. Фразеологічний словник української мови. – Т. 1–2. К., 1984.

<http://stalivyrazy.org.ua>

http://en.wiktionary.org/wiki/beat_around_the_bush

<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/beat-around-the-bush>

Група 2. Підгрупа 2.3.

Вправа 3: рецептивно-репродуктивна, комунікативна, частково керована, індивідуальна, одномовна, нормована у часі, без опори, аудиторна.

Цілі: формування навичок вивчаючого читання та навичок виконувати переклад безеквівалентних ЛО (ідіом).

You are asked to translate a document. Before starting doing translation, read an article from the Guardian written on a similar topic and try to explain why it is entitled “Beating Around the Bush”.

Article

Beating Around the Bush

Under fire for the CIA's handling of intelligence on Iraq, the agency's chief passes the buck back to the White House, beating around the bush, writes Julian Borger. Pity poor George Tenet. The director of the central intelligence agency, source of much of the scepticism about the administration's overblown case against Saddam Hussein, is the designated fall guy for the whole fiasco. After weeks of speculation and finger-pointing, the rest of the administration finally agreed a damage-limitation strategy – and the strategy was “blame Tenet”...[16].

Translator’s Commentary

Background Information

George Walker Bush (born July 6, 1946) is an American politician and businessman who was the 43rd President of the United States from 2001 to 2009 and the 46th Governor of Texas from 1995 to 2000.

The Central Intelligence Agency (CIA) is an independent civilian intelligence agency of the United States government. It is an executive agency and reports directly to the Director of National Intelligence with responsibility for providing national security intelligence assessment to senior United States policymakers. Intelligence-gathering is performed by non-military commissioned civilian intelligence agents, many of whom are trained to avoid tactical situations. The CIA also oversees and sometimes engages in tactical and covert activities at the request of the President of the United States.

The White House is the official residence and principal workplace of the President of the United States. Located at 1600 Pennsylvania Avenue NW in Washington, D.C.

George John Tenet (born January 5, 1953) was the Director of Central Intelligence (DCI) for the United States Central Intelligence Agency, and is Distinguished Professor in the Practice of Diplomacy at Georgetown University. Tenet held the position as the DCI from July 1997 to July 2004, making him the second-longest-serving director in the agency’s history

Saddam Hussein was the fifth President of Iraq, serving in this capacity from 16 July 1979 until 9 April 2003.

Linguistic Information

CIA [ˌsiː.ɑɪ.ə] abbr. Central Intelligence Agency – Центральне розвідувальне управління (ЦРУ)

pass the buck – idiom to shift responsibility

designate – v. визначати, встановлювати; вказувати; називати; призначати

paragon – n. зразок

to beat around the bush – meaning: avoid or delay talking about something unpleasant or embarrassing. If you beat around the bush, you don't say something directly to someone because you are worried about his/her reaction and don't want to upset him/her.

Translator's Recommendation

Doing translation it is crucially important to read the article very attentively before performing translation. Use translator's resources to translate idiomatic expressions. Remember "Do not force an idiom into translation!"

Useful references

http://en.wiktionary.org/wiki/beat_around_the_bush
<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/beat-around-the-bush>
<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/>
<http://www.cambridge.org/us/esl/catalog/subject/project/item405031/Cambridge-Idioms-Dictionary>

Балла М. І. Англо-український словник: у 2 т.– К. : Освіта, 1996.

Третя група вправ – вправи для розвитку вмінь АЛКПП.

Виокремлення цієї групи вправ зумовлене удосконаленням умінь передавати смисл ЛО, які входять до макротексту, публіцистичного зокрема.

Група 3. Підгрупа 3.

Вправа 1: рецептивно-репродуктивна, комунікативна, частково керована, індивідуальна, одномовна, нормована у часі, без опори, аудиторна.

Мета: формування вмінь передавати смисл безеквівалентних ЛО (ідіом).

Reread the article again and translate the highlighted sentences into Ukrainian. Use Translator's Commentary given above.

Article

Beating Around the Bush

Under fire for the CIA's handling of intelligence on Iraq, the agency's chief passes the buck back to the White House, beating around the bush, writes Julian Borger

Pity poor George Tenet. The director of the central intelligence agency, source of much of the scepticism about the administration's overblown case against Saddam, is the designated fall guy for the whole fiasco... [16].

Четверта група вправ – вправи для вдосконалення навичок і вмінь АЛКПП, адже вміння редагувати є обов'язковими для професіонала-перекладача.

Варто зазначити, що запропоновані нами вправи були створені на основі виділених умінь, а саме: оцінювати еквівалентність виконаного перекладу ЛО та обґрунтувати перекладацькі рішення; усувати недоліки передачі смислу ЛО в мові-перекладу (мовні, позамовні, жанрово-стилістичні). Таким чином, до третьої групи вправ входять такі вправи:

- вправи для формування навичок і вмінь оцінювати еквівалентність виконаного перекладу ЛО та обґрунтування перекладацьких рішень;

- вправи для формування навичок і вмінь усувати недоліки передачі смислу ЛО в мові перекладу (мовні, позамовні, жанрово-стилістичні).

Група 4. Підгрупа 4.2.

Вправа 1: рецептивно-репродуктивна, комунікативна, індивідуальна, одномовна, нормована у часі, без опори, аудиторна.

Мета: вдосконалювати вміння редагувати переклад.

Task: Before handing in your final variant of translation, please, proofread it. Check if the meaning of the lexical unit coincides in the source and target languages taking into consideration linguistic, stylistic, pragmatic aspects and the background knowledge of the recipient of the message.

Таким чином, ми обґрунтували та створили комплекс вправ, на базі якого, на нашу думку, можливе формування АЛКПП. Крім того, він може стати ефективним для засвоєння іншомовного матеріалу та перекладацьких робочих прийомів у професійно спрямованій діяльності. Іншими словами, виконання розроблених нами вправ забезпечує логічний та послідовний перехід від формування мовленнєвих навичок до розвитку мовленнєвих умінь у процесі навчання писемного перекладу лексичних одиниць, що в комплексі формує ПК у студентів.

Перспективу подальшого дослідження ми вбачаємо в обґрунтуванні моделі навчання з формування АЛКПП та її експериментальній перевірці на заняттях з ПКП на третьому курсі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов Э. Г. Словарь методических терминов (теория и практика преподавания языков) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – СПб. : “Златоуст”, 1999. – 427 с.
2. Ганічева Т. В. Обґрунтування системи вправ для формування у майбутніх філологів компетенції в усному двосторонньому перекладі / Тетяна Вікторівна Ганічева // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Педагогіка та психологія. Вип. 13. – К. – 2007. – С. 90–96.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 262 с.
4. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение : Учеб. пособие / Вилен Наумович Комиссаров. – М. : ЭТС, 2002. – 424 с.
5. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. 2-е изд., испр. – М. : Р. Валент, 2011. – 408 с.
6. Латышев Л. К. Перевод : теория, практика и методика преподавания / Л. К. Латышев, А. С. Семенов. – М. : Академия, 2008. – 192 с.
7. Латышев Л. К. Перевод: проблемы теории, практики и методики преподавания: Кн. для учителя шк. с углубл. изуч. нем. яз. / Лев Константинович Латышев. – М. : Просвещение, 1988. – 160 с.
8. Нелюбин Л. Л. Переводческая лингводидактика: учеб.-метод. пособие / Л. Л. Нелюбин, Е. Г. Князева. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Флинта : Наука, 2009. – 320 с.
9. Пасічник Т. Д. Методика навчання майбутніх філологів писемного двостороннього перекладу комерційних листів: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Тетяна Дмитрівна Пасічник. – К., 2011. – 300 с.
10. Проект національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. – Режим доступа : http://mgu.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=655:-2012-2021-&catid=23&Itemid=89
11. Робоча навчальна програма з курсу “Практичний курс перекладу англійська мова, як перша іноземна”. Напрямок підготовки “Філологія”, “Переклад” (дві іноземні мови), курс III / [Корунець І. В., Польова Е. В.]. – К. : КНЛУ, 2009. – 25 с.
12. Скляренко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок та вмінь // Іноземні мови. – 1999. – №3. – С. 3–7.
13. Фокина К. В. Методика преподавания иностранного языка : конспект лекций / К. В. Фокина, Л. Н. Тернова, Н. В. Костычева. – М. : Издательство Юрайт, Высшее образование, 2009. – 158 с.

14. Чередниченко О. І. Складові професійної компетенції письмового та усного перекладача / О. І. Чередниченко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка Іноземна філологія. – 2007. – Вип. 41. – С. 25–27.
15. Черноватий Л. М. Типологія вправ для формування навичок усного перекладу / Л. М. Черноватий, Т. В. Ганічева // Актуальні проблеми художнього та галузевого перекладу. – Горлівка : ГДПШМ., – Вип. 6. – С. 150–158.

ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ

16. Julian Borger. Beating Around the Bush /
17. Keith Stuart. Game Transfer Phenomena and the Problem of Perception /
18. Max Cryer. Who Said That First? The Curious Origins of Common Words and Phrases. – 186 p.